

4. Súhlas prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky z 1. decembra 2020 s príkazom vyšetrovateľa Prezídia Policajného zboru, národnej kriminálnej agentúry ČVS: PPZ-NKA-OBA-2020/1478-V z 1. decembra 2020 na prehliadku iných priestorov **z r u š u j e .**

5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

6. Náhradu trov konania sťažovateľom **n e p r i z n á v a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnými sťažnosťami doručenými ústavnému súdu 1. februára 2021 domáhajú vyslovenia porušenia základných práv na ochranu súkromia podľa čl. 16 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 19 ods. 2 ústavy, na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práv na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) príkazom vyšetrovateľa so súhlasom prokurátora na vykonanie prehliadky iných priestorov, ktoré žiadajú zrušiť. Ďalšími ústavnými sťažnosťami z toho istého dňa sa domáhajú vyslovenia porušenia rovnakých ústavných práv postupom polície pri vykonávaní tejto prehliadky. Konania o týchto šiestich ústavných sťažnostiach troch sťažovateľov boli spojené na spoločné konanie. Sťažovatelia následne včas okrem namietaného porušenia už uvedených ústavných práv namietli aj porušenie práv na rešpektovanie súkromného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a čl. 7 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“), vlastníť majetok podľa čl. 17 ods. 1 charty a na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 47 charty.

2. Z výpisu z obchodného registra vyplýva, že pôvodný sťažovateľ 2 [REDAKOVANÉ], zanikol zlúčením s [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ]. Na základe primeraného použitia Civilného sporového poriadku podľa § 62 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) bolo podľa § 80 ods. 2 Civilného sporového poriadku vyhovené návrhu na zmenu sťažovateľa 2, keďže zlúčením došlo k prechodu práv pôvodného sťažovateľa 2.

II.

3. Dňa 1. decembra 2020 vydal vyšetrovateľ príkaz na prehliadku priestorov v administratívnom komplexe, ktorý užívajú sťažovatelia. Prehliadka bola odôvodnená podozrením, že v týchto priestoroch sa nachádzajú veci súvisiace s trestným konaním, ktoré začalo 25. júna 2015 za trestné činy zneužívania právomoci verejného činiteľa, prijímania úplatku, ohrozenia dôvernej a vyhradenej skutočnosti a podplácania s tým, že z vykonaného dokazovania, najmä z výsluchov svedkov, listinných a aj iných dôkazov vyplýva, že je potrebné zaistiť písomné podklady, poznámky, dátové nosiče, mobilné telefóny, SIM karty a iné elektronické zariadenia, zmluvy, dodatky a iné súvisiace písomnosti k obchodnému vzťahu [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], postupy, návrhy, usmernenia a iné písomnosti súvisiace s vyšetrovaním trestnej veci s pracovným názvom [REDAKOVANÉ], nahrávky alebo písomné materiály označené ako spis [REDAKOVANÉ], prípadne iné veci

majúce súvis s trestnou činnosťou z obdobia spáchania skutku, teda od roku 2006. Podľa odôvodnenia príkazu z vyšetrovania vyplýva podozrenie z manipulácie, nekalých, resp. nezákonných praktík nielen pri spáchaní skutkov, ale aj počas vyšetrovania trestnej činnosti. V príkaze je ďalej uvedené, že nariadenie prehliadky je podporené aj USB kľúčom, ktorý bol zaistený pri prehliadke 16. októbra 2018, ako aj z písomnosti zaistenej počas prehliadky iných priestorov z 22. októbra 2020. S príkazom bez ďalšieho 1. decembra 2020 súhlasil prokurátor úradu špeciálnej prokuratúry a prehliadka bola vykonaná 1. decembra 2020 od 16.08 h do 23.00 h.

III.

4. Proti príkazu na prehliadku sťažovateľa namietajú, že (i) nebolo dané podozrenie, že v ich priestoroch sa nachádzajú veci dôležité pre trestné konanie, (ii) príkaz bol vydaný v trestnej veci, ktorá prebieha od roku 2015, a je nelogické, aby sa po takom dlhom čase a vo veci skutku, ktorý sa mal stať v roku 2006, nejaké relevantné veci nachádzali v priestoroch sťažovateľov, (iii) zmluvy a súvisiace písomnosti k vzťahu [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], už boli vydané, (iv) príkaz nie je riadne odôvodnený, pretože neobsahuje skutočnosti, ktoré by odôvodňovali podozrenie, že v priestoroch sa nachádzajú veci dôležité pre trestné konanie, a odôvodnenie je len veľmi všeobecné, keď odkazuje na nešpecifikované dôkazy, (v) veci, ktoré majú byť prehliadkou získané, sú vymedzené vágne a demonštratívne, čo dáva neobmedzený priestor na hľadanie čohokoľvek bez možnosti vydania vecí na výzvu, (vi) príkaz neobsahuje presné popísanie priestorov, povinnosť strpieť prehliadku, poučenie o možnosti vydať vec a opis skutku, pre ktorý sa vedie trestné stíhanie.

5. Pri prehliadke sťažovateľa namietajú, že (i) bezpečnostná prehliadka, ako ju označili policajti, nemá oporu v Trestnom poriadku, (ii) vykonávanie prehliadky bolo neprípustne medializované, (iii) prehliadka nebola nevyhnutná, pretože trestné konanie začalo ešte v roku 2015 a obvinený spolupracoval s orgánmi činnými v trestnom konaní, (iv) nebol im doručený príkaz na vykonanie prehliadky, (v) nebola im daná výzva na dobrovoľné vydanie hľadaných vecí, (vi) nebolo im umožnené zúčastniť sa prehliadky a ani o tom neboli poučení, (vii) prehliadka bola vykonaná bez nezúčastnenej osoby, (viii) nebolo im doručené potvrdenie o výsledku prehliadky a prevzatí vecí.

6. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky sa k ústavnej sťažnosti vyjadrila tak, že predložila (i) vybavenie podaní sťažovateľov z 24. marca 2021 Úradom špeciálnej prokuratúry a (ii) stanovisko jeho prokurátora z 15. augusta 2022. Z vybavenia podaní sťažovateľov z 24. marca 2021 vyplýva, že sťažovatelia nie sú oprávnení podať žiadosť o preskúmanie postupu policajta podľa § 210 Trestného poriadku a podnet podľa § 31 zákona o prokuratúre. Zo stanoviska prokurátora z 15. augusta 2022 vyplýva, že obdobné námietky ako námietky sťažovateľov boli preskúmané na žiadosť v tom čase obvineného, na ktoré odkázal a doplnil, že jeho súhlas k prehliadke bol zákonný a na prehliadku bol daný dôvod a priestory boli špecifikované podľa zákona, keďže v rozsiahlom komplexe nebolo možné vykonať relevantnú operatívno-pátraciu činnosť. Prokurátor napokon poukázal na uznesenie ústavného súdu č. k. IV. ÚS 425/2021 zo 7. septembra 2021, ktorým bola odmietnutá obdobná ústavná sťažnosť obvineného.

7. Ministerstvo vnútra sa k ústavnej sťažnosti vyjadrilo tak, že prehliadka bola vykonaná v priestoroch užívaných v tom čase obvineným, a to na základe odôvodneného príkazu

odsúhlaseného prokurátorom, pretože bolo dôvodné podozrenie, že v inom priestore je vec dôležitá pre trestné konanie. Pred vydaním príkazu nebolo možné z technických dôvodov vopred ustáliť priestory užívané obvineným, a preto prehliadka bola vykonaná len v priestoroch, ktoré obvinený sám označil. Ministerstvo ďalej poukazuje na to, že z ústavných sťažností nevyplýva, ako malo byť zasiahnuté do práva na ochranu súkromia sťažovateľov a akú ujmu mali utrpieť. Takúto abstraktnú kontrolu ústavný súd nemôže vykonať. Vykonanie prehliadky zodpovedalo proporcionalite pri zohľadnení legitímneho cieľa na náležitom vyšetrení obzvlášť závažného zločinu.

8. Sťažovatelia po doručení vyjadrení uviedli, že zotrávajú na ústavnej sťažnosti.

IV.

9. Vo vzťahu k príkazu na prehliadku je potrebné uviesť, že ochrana obydľia je súčasťou širšej kategórie ochrany súkromia, ktorá je zakotvená vo viacerých článkoch ústavy (čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 2, čl. 21 ods. 1), no v dohovore je obsiahnutá len v čl. 8. Základné práva podľa ústavy treba vykladať v intenciách dohovoru, a teda rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) (II. ÚS 467/2022, bod 6, I. ÚS 479/2022, bod 31, II. ÚS 792/2016, bod 15.1, IV. ÚS 347/2002, bod 15). Pri sťažnostiach pre porušenie čl. 8 dohovoru ESLP upriamuje pozornosť na skúmanie ospravedlniteľnosti takéhoto zásahu z pohľadu limitov vymedzených čl. 8 dohovoru. Najprv nastupuje posúdenie legality, teda či k zásahu došlo na základe zákona, následne legitímnosti, teda či k zásahu došlo pre účely niektorého zo záujmov podľa čl. 8 ods. 2 dohovoru, a napokon proporcionality, teda či zásah bol nevyhnutný na dosiahnutie sledovaného cieľa. V záujme rešpektovania proporcionality ESLP zvýraznil potrebu selektovať z viacerých dostupných možností pre dosiahnutie cieľa tak, aby bola zachovaná rovnováha medzi právom jednotlivca na súkromie a záujmami štátu (rozsudok *Peck v. Spojené kráľovstvo* z 28. 1. 2003 o sťažnosti č. 44647/98).

10. Ústava a dohovor obydlie nedefinujú. Trestné právo (Čentěš, J. a kol. Trestný poriadok. Veľký komentár. Bratislava 2014, s. 279) pod obydľím rozumie priestor slúžiaci na trvalé alebo dočasné bývanie. Podľa Trestného poriadku obydlie nezahŕňa priestory neslúžiace na bývanie (nebytové priestory ako kancelárie, dielne, sklady, prevádzkarne). Oproti podústavnému vymedzeniu obydľia judikatúra ESLP konštruuje jeho širšie poňatie pre účely rozsahu práva podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru a vychádza z jeho úzkeho prepojenia s právom na súkromný život. Preto ESLP pod právo na rešpektovanie obydľia podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru zahrňuje aj požiadavku rešpektu k súkromiu sídla a prevádzkarne podnikateľov (rozsudok *Société Colas Est. v. Francúzsko* zo 16. 4. 2002, bod 40 – 41, o sťažnosti č. 37971/97), kancelárske priestory (*Crémieux v. Francúzsko* z 25. 2. 1993 o sťažnosti č. 12661/87, *Mialhe v. Francúzsko* z 25. 2. 1993 o sťažnosti č. 12661/87) alebo priestory advokátskych kancelárií (*Niemietz v. Nemecko* z 16. 12. 1992 o sťažnosti č. 13710/88, bod 30 – 31). Aj podľa ústavného súdu sa ochrana súkromia podľa čl. 8 dohovoru vzťahuje aj na kancelárie či iné priestory, v ktorých fyzická alebo právnická osoba vykonáva podnikateľskú činnosť (II. ÚS 792/2016, bod 12, III. ÚS 172/2010, s. 27).

11. Z hľadiska posúdenia zákonnosti zásahu je potrebné sa zobrať, či v zmysle čl. 8 dohovoru došlo k vykonaniu prehliadky priestorov na základe písomného a odôvodneného príkazu sudcu. Podústavné trestné právo zveruje podľa § 101 Trestného poriadku právomoc rozhodovať o príkaze

na prehliadku priestorov v prípravnom konaní prokurátorovi alebo policajtovi so súhlasom prokurátora. Z obsahu príkazu na vykonanie prehliadky priestorov vyplýva, že ho vydal vyšetrovateľ so súhlasom prokurátora. Z hľadiska posúdenia legality je zrejmé, že príkaz bol vydaný v stanovenej forme a obsahuje odôvodnenie, čím napĺňa zákonné náležitosti príkazu.

12. Otázka, či odôvodnenie príkazu spĺňa aj ústavné požiadavky v zmysle čl. 8 dohovoru v spojení s čl. 46 ods. 1 ústavy, je predmetom ústavného prieskumu, ktorého obsahom je preskúmanie toho, či sa prokurátor a policajt primerane zaoberal posudzovaním kritérií legitimacy a proporcionality nariadenia prehliadky, ktorú uprednostnili pred hodnotou základného práva na ochranu súkromia. Podľa Trestného poriadku sa rozhodovanie príkazmi uplatňuje najmä, ak sa rozhoduje o zásahoch do ľudských práv a slobôd spravidla v prípravnom konaní, keď sa na ich základe získavajú dôkazy dôležité pre ďalšie vedenie trestného konania (obdobne III. ÚS 455/2022, bod 15).

13. Požiadavky na kvalitu odôvodnenia príkazov sa odvíjajú aj od štádia trestného konania. V počiatočných štádiách trestného konania nemožno od odôvodnenia príkazov vyžadovať takú kvalitu, aká sa vyžaduje od rozhodnutí, ktorými sa trestné konanie alebo jeho štádium finalizuje. Orgán činný v trestnom konaní v počiatočnom štádiu konania vyhľadáva dôkazy, a preto nedisponuje takým množstvom informácií na odôvodnenie príkazov, keďže informácie dôležité pre trestné konanie na základe príkazov získava (IV. ÚS 347/2022, bod 12 – 13). Vzhľadom na to, že výkonom príkazu na prehliadku priestorov dochádza k zásahu do práva na súkromie, je dôležité, aby prokurátor a policajt racionálne odôvodnili potrebu vykonania prehliadky konkrétnymi skutočnosťami zaoberajúcimi sa (i) legitímnym cieľom – verejným záujmom na odhalení trestnej činnosti, ako aj (ii) proporcionalitou, teda tým, či vykonanie prehliadky priestorov prevažuje nad ochranou súkromia (II. ÚS 467/2022 bod 8 – 10, III. ÚS 455/2022, bod 16). Prokurátor a policajt musia skúmať najmä, či (i) existuje dôvodné podozrenie, že v obydli sa nachádza vec dôležitá pre trestné konanie, (ii) je dané nebezpečenstvo zničenia či straty tejto veci, (iii) je možné vec zaistiť menej invazívne ako prehliadkou priestorov. To umocňuje požiadavku racionálneho odôvodnenia príkazu. Osobitne preto, že výkonom postihnutá osoba nemá oprávnenie dať príkaz preskúmať všeobecným súdom.

14. K námietke sťažovateľov, že neexistovalo dôvodné podozrenie, že v ich priestoroch sa nachádzajú veci dôležité pre trestné konanie, treba uviesť, že prokurátor a vyšetrovateľ je povinný podľa § 99 ods. 1 a 2 Trestného poriadku skúmať, či existuje z dosiaľ zistených skutočností miera poznatkov, ktoré nasvedčujú tomu, že v priestoroch, v ktorých sa má vykonať prehliadka, sa nachádza vec dôležitá pre trestné konanie. Pri posúdení dôvodnosti vydania príkazu je potrebné vyhodnotiť charakter informácií vyplývajúcich z dosiaľ zadovážených dôkazov. Príkaz súvisel s trestným stíhaním začatým uznesením z júna 2015 za zločiny, ku ktorým malo dôjsť ešte v roku 2006. Vzhľadom na dlhší odstup od začatia trestného stíhania a ešte dlhší odstup od spáchania skutkov bolo nevyhnutné skúmať, či je proporčné ustúpiť základnému právu na ochranu súkromia sťažovateľov v prospech vyšetrovania skutku. Uplynutie nepochybne dlhej doby od začatia trestného stíhania a od údajného spáchania skutkov oslabuje dôvodnosť podozrenia, že podozrivé osoby budú mať veci dôležité pre trestné konanie. Tieto okolnosti však v príkaze vôbec neboli skúmané a absentujú v ňom akékoľvek okolnosti, z ktorých by bolo možné dospieť k záveru, že po takom dlhom čase sa v priestoroch nachádzajú veci dôležité pre trestné stíhanie.

15. K námietke sťažovateľov, že prehliadka bola nariadená aj pre účely získania vecí, ktoré už vyšetrovateľ mal k dispozícii a že nebolo preukázané, že účel prehliadky možno dosiahnuť aj iným spôsobom a že príkaz nie je odôvodnený, je potrebné uviesť, že prokurátor a vyšetrovateľ pred vydaním príkazu mali skúmať, či (i) je možné dôvodne predpokladať, či veci uvedené v príkaze sa budú nachádzať v priestoroch, (ii) hrozí nebezpečenstvo zničenia či straty vecí v dôsledku nenariadenia prehliadky a (iii) je možné veci zaistiť menej invazívnym spôsobom. V odôvodnení príkazu je len všeobecne uvedené, že zo skutkových okolností popísaných v skutkovej vete uznesenia o začatí trestného stíhania, ako aj z vykonaného dokazovania, najmä výsluchov svedkov, listinných, ako aj iných dôkazov vyplýva, že je potrebné zaistiť veci tak, ako sú uvedené vo výroku príkazu. Skutkové okolnosti však v odôvodnení príkazu nie sú vôbec popísané. Ďalej nie je zrejmé, aké dokazovanie bolo vykonané, ani čo bolo zistené z výsluchov svedkov, listinných a iných dôkazov, keďže chýbajú akékoľvek úvahy o tom, čo malo vyplývať z výpovedí a listinných a iných dôkazov. Prokurátor a policajti sa vôbec nezaoberali zhrnutím dosiaľ zistených skutočností vyplývajúcich z vykonaných dôkazov svedčiacich podozreniu, že v priestoroch sa nachádzajú veci dôležité pre trestné konanie.

16. Vzhľadom na to, že išlo o administratívny komplex viacerých viac poschodových budov s početným množstvom samostatných administratívnych jednotiek, v ktorom sídli, či má prevádzkareň viacerých subjektov, mal prokurátor a policajti obzvlášť opatrne zvažovať rozsah prípustnosti prehliadky, zvažovať, v ktorých konkrétnych priestoroch je možné rozumne predpokladať výskyt hľadaných vecí. V príkaze však absentuje akékoľvek odôvodnenie, na základe čoho bol príkaz na prehliadku vydaný na celý administratívny komplex. Vo vzťahu k vyjadreniu prokurátora a vyšetrovateľa v tejto súvislosti možno uviesť, že nič im nebránilo ich zámer vykonať prehliadku len v kancelárii obvineného, vyjadriť priamo v príkaze. Napokon bolo nevyhnutné vysporiadať sa s hrozbou zmarenia, zničenia či straty vecí, ako aj s tým, či je možné ich zaistiť menej invazívnym spôsobom. Takéto úvahy v odôvodnení príkazu úplne absentujú.

17. K námietke sťažovateľov, že veci, ktoré majú byť prehliadkou získané, sú vymedzené vágne a neurčito, je potrebné uviesť, že špecifikácia vecí v príkaze musí vychádzať z vyhodnotenia doteraz získaných informácií v trestnom konaní tak, aby bolo zrejmé, aká vec má byť zaistená pre účely trestného konania. V príkaze sú vymedzené veci demonštratívne. V prvom výroku je uvedené „*písomné dokumenty, listiny, podklady, poznámky*“. Ide o celkom všeobecné vymedzenie a nie je zrejmé, najmä kto má byť ich autorom, resp. komu majú byť adresované, čo majú obsahovať, z akého obdobia majú pochádzať alebo akej záležitosti sa majú týkať. V druhom výroku je uvedené „*dátové nosiče, mobilné telefóny, SIM karty alebo iné elektronické zariadenia*“. I toto vymedzenie je celkom všeobecné, pričom nie je zrejmé, najmä kto má byť vlastníkom, resp. užívateľom vecí, čo majú obsahovať, z akého obdobia majú pochádzať alebo akej záležitosti sa majú týkať. V ďalších výrokoch sú uvedené „*postupy, návrhy, usmernenia a iné písomnosti súvisiace s vyšetrovaním trestnej veci s pracovným názvom „[REDAKOVANÉ]“, nahrávka alebo písomné materiály označené ako tzv. spis [REDAKOVANÉ]*“. I z tohto vymedzenia nie je zrejmé, o aké materiály má ísť. Najvšeobecnejšie vymedzenie je vyjadrené slovami „*prípadne iné veci majúce súvis s označenou trestnou činnosťou*“ a neobsahuje ani len druhovú špecifikáciu vecí. Týmto vymedzením prokurátor a vyšetrovateľ vytvorili pre vykonávateľa príkazu podklad pre lovenie akýchkoľvek dôkazov (*fishing expedition*), pretože vykonávateľ príkazu môže hľadať a odňať akúkoľvek vec, ktorá sa mu hodí podľa jeho vlastného uváženia bez akýchkoľvek limitov,

ktoré mali byť určené v príkaze. Vágne a príliš všeobecné vymedzenie vecí, ktoré mali byť zaistené, je znakom lovenia dôkazov a je vo vzťahu k právu na ochranu súkromia ústavne neutržateľné (III. ÚS 455/2022, bod 22).

18. Odôvodnenie príkazu je z už uvedených dôvodov neutržateľné, keďže bez identifikovateľného vecného odôvodnenia došlo k uprednostneniu zásahu do súkromia sťažovateľov v podobe prehliadky ich priestorov. K tomu treba doplniť, že tento zásah bol bezprostredne dovŕšený súhlasom prokurátora, ktorý sa bez ďalšieho stotožnil s takto nezodôvodneným príkazom vyšetrovateľa a práve týmto súhlasom došlo k zásahu do ústavných práv sťažovateľov. Prokurátor je pri predložení príkazu vyšetrovateľa orgánom verejnej moci, ktorý má osobám dotknutým príkazom poskytnúť inú právnu ochranu tak, ako to vyplýva z § 101 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého prehliadku iných priestorov je oprávnený nariadiť v prípravnom konaní prokurátor alebo s jeho súhlasom vyšetrovateľ. Preto bolo ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 2 vyhovené nielen z dôvodu porušenia základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného života podľa 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru, ale aj základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Rovnako podľa čl. 127 ods. 2 ústavy bol súhlas prokurátora s príkazom vyšetrovateľa zrušený.

19. K tomuto záveru treba zopakovať, že rozhodujúcim prvkom vyhovenia tejto ústavnej sťažnosti sú osobité okolnosti vydania namietaného príkazu, ktorý nebol vydaný ako reakcia na náhlu operatívnu situáciu vo vyšetrovaní trestného činu či už krátko po jeho spáchaní alebo potom, ako vyšiel najavo. Nešlo o typickú situáciu, ktorá vyžaduje rýchlu reakciu a flexibilitu orgánov činných v trestnom konaní, keď sa prirodzene znižujú požiadavky na zdôvodnenie proporcionality zásahu do základných práv. Preto zo záverov tohto nálezu nemožno vyvodit', že by kvalita odôvodňovania príkazov v prípravnom konaní mala prerásť do prehnaných argumentačných formalít na úkor efektivity objasňovania trestnej činnosti zo strany orgánov činných v trestnom konaní.

20. Nebol dôvod vyhovieť ústavnej sťažnosti pre porušenie základného práva podľa čl. 16 ods. 1 ústavy. Ako bolo uvedené, ochrana obydlia je súčasťou širšej kategórie ochrany súkromia, ktorá je zakotvená vo viacerých článkoch ústavy (čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 2, čl. 21 ods. 1), čo na rozdiel od aplikácie dohovoru nastoľuje otázku, pod ktoré z týchto základných práv spadá zásah v podobe príkazu na prehliadku iného priestoru právnických osôb. Ochrana podľa čl. 16 ústavy zjavne smeruje k ochrane fyzickej nedotknuteľnosti osoby, s ktorou sa nepochybne spája aj jej súkromie. Naopak, z čl. 19 ústavy vyplýva ochrana širšieho okruhu hodnôt, do ktorého možno zahrnúť aj súkromie právnických osôb. Rovnako by zásah do práv sťažovateľov bolo možné podriadiť pod čl. 21 ústavy, no porušenie tohto základného práva sťažovateľa nenamietali.

21. Vo vzťahu k námietke porušenia ich práva na ochranu súkromia podľa čl. 7 charty, práva vlastniť majetok podľa čl. 17 ods. 1 charty a práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 47 charty je potrebné uviesť, že podľa čl. 51 ods. 1 charty sú ustanovenia charty určené členským štátom výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Európskej únie (IV. ÚS 425/2021, bod 13). Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie sa základné práva zaručené v právnom poriadku Európskej únie uplatnia vo všetkých situáciách, ktoré upravuje právo Európskej únie, avšak nie mimo nich. Pokiaľ teda určitá situácia nepatrí do pôsobnosti práva Európskej únie,

nemôžu sa na akty členských štátov vzťahovať ani ustanovenia charty (rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 30. júna 2016 vo veci C-205/2015, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov proti Vasilemu Tomovi, Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci, body 23 a 24, ECLI:EU:C:2016:499). Pri príkaze na prehliadku nebolo právo Európskej únie aplikované.

22. K námietke porušenia základného práva na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu je potrebné uviesť, že vydaním príkazu na prehliadku orgánom verejnej moci nedochádza k zásahu do vlastníckeho práva.

23. K námietke prokurátora, že obdobná ústavná sťažnosť bola odmietnutá uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 425/2021, je potrebné uviesť, že vec sa týkala iného sťažovateľa a iných obsahovo rozdielných námietok porušenia základných práv s tým, že rozhodujúcou okolnosťou odmietnutia tejto ústavnej sťažnosti bolo, že sťažovateľ v tejto veci mal postavenie obvineného a o jeho námietkach sa bude rozhodovať v trestnom konaní. Trestný poriadok však sťažovateľom neumožňuje preskúmať zákonnosť vydania príkazu na prehliadku iných priestorov žiadnym opravným prostriedkom v systéme všeobecného súdnictva, hoci na základe príkazu dochádza k zásahu aj do ich práv. Vzhľadom na to, že sťažovateľom nie je umožnené domáhať sa ochrany práv voči príkazu na prehliadku v rámci opravných prostriedkov či už v systéme prokuratúry alebo všeobecného súdnictva (hoci tento stav je zjavne nesystémový), nemožno im odmietnuť prístup k ochrane ich základných práv.

24. Napokon sa treba pristaviť i pri námietke vyšetrovateľa, že z ústavných sťažností nevyplýva, ako malo byť zasiahnuté do práva na ochranu súkromia sťažovateľov a akú ujmu mali utrpieť, s tým, že takúto abstraktnú kontrolu ústavný súd nemôže vykonať. S takouto relativizáciou súkromia ako ústavnej hodnoty sa nemožno stotožniť. Súkromie je hodnota chránená aj normami trestného práva. Mierou toho, či do neho bolo zasiahnuté, nie je to, aká ujma bola poškodenému spôsobená, ale to, či k neoprávnenému zásahu došlo. Veď ani pri prečine porušovania domovej slobody podľa § 194 Trestného zákona nie je podstatné, aká ujma poškodenému vznikla, ale len to, či niekto neoprávnené vnikol do obydlija iného.

V.

25. Vo vzťahu k postupu vyšetrovateľa pri prehliadke priestorov je potrebné uviesť, že právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity. Podstata a účel princípu subsidiarity vychádza z toho, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, II. ÚS 156/09, I. ÚS 480/2013). Rovnako by opačný záver znamenal popretie významu podústavného práva pri ochrane základných práv.

26. Napĺňať ochranu ústavnosti je predovšetkým úlohou podústavného práva aplikovaného orgánmi verejnej moci. Podústavné právo vytvára nielen orgány verejnej moci s ich osobitými právomocami, ale aj množstvo hmotnoprávných a procesnoprávných konštrukcií a inštitútov, ktorých súhrn

vytvára právne prostriedky ochrany základných práv. Preto podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde je ústavná sťažnosť neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv. Za právny prostriedok podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde nemožno považovať len zákonom upravený procesný opravný prostriedok.

27. Nemožno vylúčiť, že vyšetrovateľ namietaným postupom pri výkone prehliadky mohol zasiahnuť do práv sťažovateľov. Otázkou však je, či ústavný súd je jediným, prvým a posledným orgánom oprávneným rozhodovať o tom, či namietaným postupom došlo k porušeniu základných práv sťažovateľov, teda či sťažovatelia podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde nemajú iné právne prostriedky, ktoré im priznáva zákon na ochranu ich základných práv a slobôd. Podstatou tvrdení sťažovateľov o porušení ich základných práv je to, že vyšetrovateľ v prípravnom trestnom konaní mal postupovať menej invazívnym spôsobom, nemal medializovať jej priebeh, mal sťažovateľov vyzvať na vydanie vecí, mal im a nezúčastnenej osobe umožniť zúčastniť sa prehliadky a mal im doručiť príkaz na prehliadku a potvrdenie o jej výsledku.

28. Postup vyšetrovateľa pri úkonoch podľa Trestného poriadku podlieha dozoru prokuratúry tak, ako to vyplýva z § 230 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní vykonáva prokurátor. Dozor prokurátora v prípravnom konaní prebieha nielen z jeho úradnej moci, ale aj na základe osobitného návrhu tak, ako to vyplýva z § 210 Trestného poriadku, podľa ktorého obvinený, poškodený a zúčastnená osoba majú právo žiadať prokurátora, aby bol preskúmaný postup policajta, najmä aby boli odstránené prietahy alebo iné nedostatky vo vyšetrovaní s tým, že prokurátor je povinný žiadosť preskúmať a o výsledku žiadateľa upovedomiť. Preto je v právomoci prokurátora preskúmať akýkoľvek postup vyšetrovateľa v trestnom konaní a vyjadriť sa k tomu, či bol v súlade so zákonom.

29. Na strane druhej je však táto právomoc prokurátora obmedzená subjektmi, ktoré sa ho môžu domáhať. Sťažovatelia v prípravnom konaní nemajú postavenie či už obvineného alebo poškodeného. Rovnako nemožno dospieť k záveru, že by podľa Trestného poriadku boli zúčastnenými osobami. Podľa § 45 ods. 1 Trestného poriadku je zúčastnenou osobou osoba, ktorej podľa návrhu má byť alebo bola zhabaná vec alebo časť majetku. Táto zákonná definícia procesného práva nadväzuje nie na inštitúty trestného práva procesného, ale na inštitúty trestného práva hmotného – ochranné opatrenia tak, ako sú zadefinované nie v Trestnom poriadku, ale v § 83 a § 83b Trestného zákona. Práve táto úzka, len na trestné právo hmotné smerujúca definícia, ktorá vychádza z toho, že nesprávnym postupom vyšetrovateľa akoby nebolo možné zasiahnuť do práv iných osôb ako obvineného, poškodeného a zúčastnenej osoby, oberá tretie osoby, do ktorých práv mohlo byť zasiahnuté nesprávnym postupom vyšetrovateľa, o efektívny nástroj ich právnej ochrany v prostredí trestného práva procesného.

30. Inak tomu však je v prostredí zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zodpovednosti štátu“), ktorý postihuje akýkoľvek výkon verejnej moci, ktorým nie je len rozhodovanie, ale aj úradný postup orgánov verejnej moci o právach, právom chránených záujmoch a povinnostiach fyzických alebo právnických osôb. Podľa § 3 ods. 1 písm. d) zákona o zodpovednosti štátu štát zodpovedá za škodu, ktorá bola spôsobená orgánmi verejnej moci nesprávnym úradným postupom pri výkone verejnej moci. Pojem nesprávny úradný postup § 9

ods. 1 zákona o zodpovednosti štátu definuje široko a otvorene len použitím tohto pojmu „nesprávny úradný postup pri výkone verejnej moci“ s následným demonštratívnym výpočtom okolností, ktoré možno posúdiť ako nesprávny úradný postup, a taxatívnym výpočtom okolností, ktoré za nesprávny úradný postup považovať nemožno. Súčasťou tohto negatívneho taxatívneho výpočtu nie sú postupy vyšetrovateľa podľa Trestného poriadku. Preto o nich treba uvažovať len výkladom samotného pojmu nesprávny úradný postup pri výkone verejnej moci.

31. Pri prehliadke priestorov sťažovateľov dochádzalo k výkonu verejnej moci, ktorej základom bolo prebiehajúce trestné konanie a v ktorom bol so súhlasom prokurátora vydaný príkaz, ktorý bol vykonaný vyšetrovateľom tak, že odhliadnuc od dôvodnosti vydaného príkazu malo dôjsť k zásahu do práv sťažovateľov. Podstatou ústavnoprávnej námietky sťažovateľov v rozsahu proti postupu vyšetrovateľa je teda tvrdenie o nesprávnom úradnom postupe, ktoré možno podriaďiť pod § 9 ods. 1 zákona o zodpovednosti štátu. Na tomto nemení nič ani ustanovenie § 9 ods. 3 zákona o zodpovednosti štátu, ktorý ako podmienku nesprávneho úradného postupu vyšetrovateľa stanovuje výsledok vybavenia žiadosti o preskúmanie postupu vyšetrovateľa prokurátorom. Takáto podmienka sa vzťahuje len na porušenie povinnosti urobiť úkon alebo vydať rozhodnutie v zákonom ustanovenej lehote, v nečinnosti pri výkone verejnej moci alebo v zbytočných prietahoch. Preto sťažovateľmi tvrdené pochybenia treba podriaďiť pod nesprávny úradný postup podľa zákona o zodpovednosti za škodu.

32. Nesprávny úradný postup vyšetrovateľa podľa § 15 ods. 1 zákona o zodpovednosti štátu zakladá osobitný nárok na náhradu škody, ktorý si možno uplatniť žiadosťou o jeho predbežné prerokovanie na príslušnom orgáne, ktorým je ministerstvo vnútra, ktoré koná v mene štátu, ak v trestnom konaní škodu spôsobil vyšetrovateľ, ktorý tak, ako tomu mohlo byť aj v prípade sťažovateľov, nekonal na základe záväzného pokynu prokurátora [§ 4 ods. 1 písm. b), bod 2 zákona o zodpovednosti štátu]. Ak ministerstvo vnútra takýto nárok na náhradu škody v celom rozsahu neuspokojí, môžu sa sťažovatelia ako poškodení domáhať uspokojenia nároku na súde (§ 16 ods. 4 zákona o zodpovednosti štátu). Súčasťou tohto nároku nie je len náhrada skutočnej škody a ušlého zisku, ale aj nárok na to, aby bolo konštatované porušenie práva, keďže všeobecný súd sa musí primárne vysporiadať s jeho základom tak, že musí určiť, či tvrdené konanie orgánov štátu (v tomto prípade vyšetrovateľa) bolo nesprávnym, a teda protiprávnym úradným postupom.

33. Okrem toho, ak došlo k nesprávnemu úradnému postupu a iba samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadostučinením vzhľadom na ujmu spôsobenú nesprávnym úradným postupom, uhrádza sa poškodenému aj nemajetková ujma v peniazoch (§ 17 ods. 2 zákona o zodpovednosti štátu). Z toho plynie, že sťažovateľmi tvrdené porušenie ich základných práv možno v prípade preukázania ich tvrdení v podústavnom práve podriaďiť pod nesprávny úradný postup podľa zákona o zodpovednosti štátu. Pre tento tvrdený nesprávny úradný postup vyšetrovateľa môžu sťažovatelia najprv na ministerstve vnútra a potom na všeobecnom súde uplatniť svoj nárok, ktorého súčasťou môže byť aj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy. Sťažovatelia tieto právne prostriedky, ktoré im zákon o zodpovednosti štátu priznáva, vôbec nevyužili, a preto ich ústavná sťažnosť v rozsahu proti postupu pri vykonávaní prehliadky iných priestorov 1. decembra 2020 podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde bola ako neprípustná hoc aj v náleze odmietnutá. Podľa § 56 ods. 2 úvodnej vety zákona o ústavnom súde je odmietnutie v rámci predbežného prerokovania len možnosťou, a preto aj po prijatí veci

na ďalšie konanie je možné návrh odmietnuť. Prijatie veci na ďalšie konanie nezakladá prekážku rozhodnutej veci v časti splnenia procesných podmienok (rovnako aj III. ÚS 350/2021, bod 37).

VI.

34. Zistené porušenie základných práv sťažovateľov v zásade odôvodňuje to, aby im podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde boli nahradené trovy konania v súvislosti s ich zastúpením advokátom. K využitiu tejto možnosti však pristúpené nebolo s ohľadom na to, že sťažovatelia si porušenie svojich ústavných práv napriek zastúpeniu jedným advokátom uplatnili v šiestich ústavných sťažnostiach, ktoré aj následne dopĺňali, hoci i z ich strany by bolo hospodárnym uplatnenie ústavných práv v jednom podaní bez toho, aby postup ústavného súdu bol sťažený potrebou množstva uznesení o spojení konaní. Takýto neracionálny a ústavný súd zaťažujúci prístup je dôvodom na to, aby sťažovateľom nebola úplne priznaná náhrada trov konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. januára 2023

Robert Šorl
predseda senátu